

Mircea SNEGUR,
primul Președinte al Republicii Moldova,
Doctor Honoris Causa al
Academiei de Administrare Publică

ÎNCEPUTUL UNEI NOI EPOCI ÎN VIAȚA MOLDOVEI

Alocuțiune rostită la ședința extraordinară a Parlamentului cu prilejul proclamării independenței Republicii Moldova

27 august 1991

Doamnelor și domnilor deputați, onorată asistență! Pentru prima dată, ni se oferă prilejul de a formula și a exprima năzuința de secole a poporului. Astăzi, Parlamentul Moldovei are misiunea și marea cinste de a consfinți pe cale juridică aspirațiile multor generații de moldoveni, ale celorlalte seminiții conlocuitoare într-un act de semnificație istorică și civică, fără precedent.

Fiind conștienți de răspunderea pe care o purtăm în fața poporului, de misiunea pe care o avem, misiune ce izvorăște din opțiunea națională și civică, azi, prin mandatul Domniilor Voastre, putem să punem începutul unei noi epoci în viața Moldovei, să contu-

răm un viitor liber și democratic, un viitor, în care drepturile omului vor sta la temelia noii puteri de stat.

Așadar, avem condiții reale pentru realizarea dezideratului de supremă importanță pentru popor, care în mod inerent presupune dreptul la viață, dreptul la țară și credință, la progres, dreptul la libertate. Proclamarea Independenței Republicii Moldova a devenit un imperativ al întregii suflări naționale. A sosit timpul să facem dreptate și poporului nostru.

Ca să înțelegem mai clar, mai profund avantajele Declarației Independenței statale, este necesar să facem o retrospectivă istorică, să ne amintim de loviturile antinaționale, la care am fost supuși ca popor în condițiile aflării permanente în sfera intereselor imperiale.

Hazardul a vrut ca Moldova să se afle acolo unde se ciocneau interesele celor trei mari imperii - Austroungar, Otoman și Rus. Pentru ele nu existau drepturile popoarelor la independență, la integritate teritorială. Hotarele se croiau după bunul lor plac, în funcție de cumpăna forțelor militare. Anul 1812, care a adus dezmembrarea statului moldovenesc, poate fi calificat drept începutul unei mari tragedii pentru poporul nostru. Moldova de

pe malul stâng al Prutului devine o gubernie a imperiului Rus, lucru ce a avut consecințe fatale pentru ea. Au început procese distrugătoare pentru spiritualitatea poporului. Mai bine de o sută de ani de asimilare forțată au dus poporul în pragul dispariției.

Evenimentele din 1917 au pus începutul destrămării imperiului Rus, au trezit conștiința națională a popoarelor de la periferii. Atunci, și pentru moldoveni a apărut șansa istorică de a-și hotărî demn și echitabil soarta.

Proclamarea, în decembrie 1918, a Republicii Democratice Moldovenești a exprimat, în linii mari, aspirațiile sutelor de mii de basarabeni treziți la viață politică. Dar evoluția ulterioară a evenimentelor a pus în pericol existența tinerei republici, de aceea a fost găsită unica soluție rezonabilă - unirea cu România.

În ajunul celui de Al Doilea Război Mondial, ca rezultat al cârdașiei liderilor sovietici și germani, cârdașie intrată în istorie sub denumirea de „Pactul Ribbentrop-Molotov”, Moldova este încorporată cu forța în componența Uniunii Sovietice. Farsa de la Kremlin, din 2 august 1940, privind formarea R.S.S. Moldovenești, a fost cu desăvârșire lipsită de temeiuri juridice, constituind o sfidare impertinentă a voinței poporului. Epoca socialistă a început pentru moldoveni cu răpiri de teritorii, foamete organizată, cu colectivizare forțată. Minciuna, demagogia, duplicitatea au subminat valorile naționale. Au fost stimulate procesele asimilării, migrației dirijate, care urmăreau scopul schimbării structurii naționale și demografice de pe aceste pământuri. Experimentele monstruoase din economie ne-au împins spre prăpastia unui cataclism ecologic. Ca urmare a dezvoltării, în cinci decenii, pe calea socialistă, ne-am ales cu o economie dezechilibrată, o infrastructură socială incapabilă să satisfacă necesitățile vitale ale omului.

Restructurarea declarată în U.R.S.S. a declanșat, ce-i drept cu o anumită întârziere, procesele de primenire și în Moldova. Ele au început cu lupta pentru renașterea și elibe-

rarea națională. S-a pus capăt românofobiei. Azi, de la înălțimea celor doi ani care au trecut de la Prima Mare Adunare Națională, ne dăm bine seama că procesele de reînnoire se dezvoltă anevoios și chiar dramatic, însă suntem conștienți de ireversibilitatea lor. În acest răstimp poporul nostru, prin poziția și acțiunile sale ferme, și-a confirmat permanent atașamentul față de libertate și democrație.

În șirul evenimentelor cruciale se înscrie sesiunea a XIII-a a Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, care a reîntors limbii materne drepturile legitime și a adoptat revenirea la alfabetul latin, a determinat statutul celorlalte limbi vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Apreciind retrospectiv importanța acelei sesiuni, constatăm cu satisfacție că ea depășește cadrul adoptării unor legi istorice. Aceasta, în primul rând, pentru faptul că prin deciziile ei a fost dată o lovitură efectivă totalitarismului. Totuși rădăcina care îl alimentea mai rămânea viguroasă. Numai începând cu activitatea actualului Parlament, căruia i-a revenit una dintre cele mai grele misiuni istorice, s-a procedat la adoptarea unor legi fundamentale, capabile să ne izbăvească nu numai de formațiunile staliniste în sfera spirituală și economică, dar și să schimbe modul nostru de trai. Încet dar sigur s-a procedat la demontarea întregului sistem ostil intereselor naționale, tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Este important să subliniez că transformările de principiu au fost condiționate și asigurate de legile adoptate, până acum, de Parlament. Însă decisive pentru renașterea națională, politică și economică sunt Tricolorul și Stema de Stat, Declarația despre Suveranitate, Decretul despre Putere, legile cu privire la cetățenie, proprietate și alte documente ce au făcut posibilă atenuarea pericolului ce ne-a pândit.

Situația politică incertă din țară a creat condiții pentru luarea unor decizii fundamentale, menite să redreseze viața și cursul nostru istoric. Este vorba despre un pachet

de acte juridice, care au devenit deja legi, după eșuarea putch-ului anticonstituțional. Aș numi aici, în primul rând, hotărârile Prezidiului Parlamentului cu privire la interzicerea Partidului Comunist din Moldova și la naționalizarea patrimoniului lui, Hotărârea cu privire la activitatea unor instituții de stat, conducători, lucrători ai întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor în zilele putch-ului militaro-comunist. Acestea, precum și alte documente confirmă cu prisosință că ceea ce s-a întâmplat în 1917, în 1937, în 1940 și în 1949 putea să se repete și acum, dacă ar fi izbutit lovitură de stat, reluată în ediția din 19 august 1991. Și de data aceasta, p.c.u.s. a mobilizat cele mai reacționare forțe ale sale, a pândit momentul și a încercat - pentru a câta oară! - să uzurpeze puterea de stat.

S-a lovit mișelește în Constituție, Parlament și în popor. Dictatura a suferit înfrângere. De această dată, poporul n-a înge-nuncheat, s-a ridicat împotriva tancurilor și blindatelor, înfruntând cu bărbăție hunta. Mai mult decât atât, a fost dată o lovitură hotărâtă organizatorului principal al putch-ului - partidului comunist. La noi în Republică acest partid a fost declarat în afara legii.

Documentele adoptate de Prezidiul Parlamentului, acțiunile conducerii au consolidat evident suveranitatea Republicii Moldova. Au fost create sau pregătite premisele reale pentru a aborda problema proclamării independenței de stat.

Azi, există toate posibilitățile, condițiile interne și externe sunt propice pentru a ne declara independența. Factorul principal, garanția supremă a acestui act istoric rămâne a fi poporul, coeziunea lui socială și rațională, voința lui de a-și apăra demnitatea, dreptul la propășire. Aruncându-se în vârtoarea evenimentelor recente, poporul și-a reafirmat idealurile, a demonstrat că este capabil să se consolideze, să se apere împotriva oricărei primejdii. Cred că această schimbare în conștiința, poziția și acțiunile lui pot fi considerate drept una dintre cele mai notorii victorii

în lupta de eliberare națională de după 1985.

Noi toți traversăm, acum, momente cruciale. Se stabilesc relații absolut noi între fostele subiecte ale Uniunii. Rusia a recunoscut independența republicilor Baltice, și-au proclamat independența Ucraina, Georgia și Bielorusia.

În această ordine de idei, țin să vă avertesc: am afirmat, de nenumărate ori, cu fermitate, că respingem Tratatul de Uniune care preconizează crearea unui stat federativ. Dar aceasta nicidecum nu înseamnă că noi nu suntem adepții unor tratate reciproc avantajoase cu orice țară, inclusiv cu republicile din fosta Uniune. Printre altele, afirmația cum că federația, ce ni se propunea, ar ține cont de suveranitatea noastră ca popor este o ficțiune.

Am mai spus-o, și găsesc de cuviință să repet, că suveranitatea federației exclude suveranitatea republicilor. Iată de ce, calea cea mai acceptabilă pentru noi este independența, lucru confirmat, de altfel, și prin acțiunea antireferendum.

Schimbările pozitive din Uniune și din Europa, politica noastră consecventă și realistă au apropiat și au favorizat momentul adopțării acestui act.

Proclamarea independenței, la care Vă chem, ne va situa printre popoarele cu adevărat stăpâne la ele acasă, popoare ce-și făuresc de sine stătător politica internă și externă.

Stimați deputați! Dumneavoastră aveți mandatul alegătorilor, care reprezintă întregul popor al Republicii Moldova. Azi, urmează să luați o decizie în numele întregului popor. Marea Adunare Națională și-a spus cuvântul, Vă este cunoscută și poziția conducerii Republicii. Vă îndemn să adoptați anume acea hotărâre, care să coincidă cu năzuința poporului. Să fim demni de vrerea lui, cinstind-o, astfel, și pe a strămoșilor, creând posibilități reale pentru a lăsa urmașilor o moștenire, pe care demult o merită neamul nostru.

Trăiască Moldova independentă!